

Doping w sporcie i jego prawnokarne oceny

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Wstęp

1. Uwagi ogólne

Problematyka dopingiu w sporcie, niezależnie czy rozpatrywana z perspektywy prawnej, czy też jakiegokolwiek innej (np. socjologicznej, etycznej, medycznej), stanowi dla badacza wyzwanie. Dzieje się tak, pomimo że używanie substancji o takich właściwościach towarzyszyło człowiekowi od początków jego zainteresowania samą aktywnością sportową. Próby definiowania podstawowych w tym zakresie pojęć, określania ich ram, dokonywania charakterystyki oraz formułowania ocen dopingiu w sporcie jako zjawiska, choć mogą wprawdzie intuicyjnie prowadzić do określonych wniosków, napotykać będą jednak zawsze trudności oraz polaryzację poglądów. Wynika to z wielopłaszczyznowego charakteru tego typu tematyki, skali związanych z nią problemów i ich różnorodnej natury. Już przecież potoczne rozumienie podstawowych w tym zakresie pojęć zmierzać może do niekoniernie zbieżnych ocen. Tym bardziej będzie to dotyczyć analizy omawianego zjawiska choćby z perspektywy moralno-etycznej. Podobne wyzwania towarzyszą dążeniom do sprecyzowania ram prawnych dopingiu w sporcie oraz określenia środków jego zwalczania. Źródłem tego jest wiele powodów. Zjawisko dopingiu pozostaje naturalnie wręcz osadzone w obszarze sportu, który postrzegać przecież można jako swoisty fenomen społeczny. Decydują o tym różnego rodzaju uwarunkowania ekonomiczne, polityczne, organizacyjne czy wreszcie prawne. Zachodzące w tym zakresie w sporcie głębokie interakcje pomiędzy polityką podmiotów prywatnych (np. federacji sportowych) oraz tworzonych przez nie uregulowań a przepisami prawa powszechnie obowiązującego obejmują szerokie spektrum problemów. W znacznej mierze odnosi się to do przyjętego systemu walki z dopingiem w sporcie, tak w skali globalnej, jak i w odniesieniu do rozwiązań przyjętych w Polsce. Konsekwencje takiego stanu rzeczy wiążą się z faktem, że kształt krajowych unormowań prawnych w tym obszarze stanowi współcześnie efekt wyraźnego wpływu podmiotów rynku sportowego. Zależność tego typu nie omija również regulacji karnoprawnych. Niewątpliwie jest to zjawisko stosunkowo nowe dla prawa karnego, obrazujące jednak wspomniany fenomen samego sportu i nakreślonych wyżej relacji. Taki stan rzeczy skłaniać natomiast powinien nie tylko do rozważań nad realizacją postulatów funkcji gwarancyjnej prawa karnego w tego typu przypadkach, ale jednocześnie czynić zasadnym pytanie o celowość ingerencji karnej w odniesieniu do problemu dopingiu w sporcie.

Współcześnie nietrudno zaobserwować wyraźny trend kryminalizacyjny, skutkujący powoływaniem instrumentów reakcji karnej w odniesieniu do szerokiego w skali globalnej katalogu zachowań powiązanych z praktykami dopingowymi. Jest on nadzwyczaj silny w płaszczyźnie europejskiej, ponieważ aktualnie w dorobku ustawodaw-

czym większości krajów Starego Kontynentu odnaleźć można przepisy karne typizujące przestępstwa tego rodzaju. Rozwiązania takie pojawiają się jednak systematycznie również w porządkach prawnych krajów przynależnych geograficznie do innych kontynentów. Ich wprowadzaniu towarzyszy często ożywiona dyskusja co do zasadności tego typu ingerencji oraz pożądanego charakteru przesłanek kryminalizacyjnych. Chodzi przecież o wprowadzanie instrumentów prawa karnego tam, gdzie ich dotąd nie było. Spektrum racji służących uzasadnieniu ewentualnej reakcji karnej jest w tym zakresie stosunkowo szerokie. Obejmuje wszakże wskazanie nie tylko na te dobra prawne, które pozostają tradycyjnie pod ochroną prawa karnego, jak np. życie i zdrowie zawodnika, jego wolność czy zdrowie publiczne. Argumenty te odwołują się bowiem również do potrzeby zabezpieczenia wartości immanentnie powiązanych z istotą sportu, czyli przede wszystkim zasad jego integralności oraz uczciwości sportowej rywalizacji. W tym już tylko aspekcie ujawnia się zatem perspektywa realizacji funkcji subsydiarnej prawa karnego. Opiera się ona jednocześnie na przekonaniu o niewydolności i nieefektywności istniejącego systemu walki z dopingiem w sporcie. Za jego organizację i funkcjonowanie odpowiadają organizacje prywatne, w tym głównie federacje sportowe oraz agencje antydopingowe. Jego fundament stanowią natomiast mechanizmy odpowiedzialności dyscyplinarnej, diametralnie przy tym odmienne od tych znanych nie tylko polskiemu ustawodawstwu. Dostrzega się jednocześnie kwestię zagrożenia ze strony zorganizowanej przestępczości. Znaczna część substancji zabronionych w sporcie to narkotyki lub produkty farmaceutyczne. Ich wytwarzanie i handel nimi stanowią natomiast obszary już dawno zaanektowane przez grupy przestępcze działające na rynkach krajowych oraz w przestrzeni międzynarodowej. To z kolei sprawia, że dostępne uregulowania karnoprawne okazują się niejednokrotnie niewystarczające. Odnosi się to również do wykorzystywania będących dotąd w dyspozycji mechanizmów ścigania sprawców tego typu zachowań.

Doping w sporcie jako problem społeczny został zauważony także przez polskiego ustawodawcę. Efektem tego stało się sięgnięcie m.in. po instrumenty prawa karnego poprzez powołanie regulacji o charakterze *lex specialis*. Początkowo w art. 50 ust. 1 i 2 ustawy z 25.6.2010 r. o sporcie¹ objęto penalizacją dwa typy zachowań. Po pierwsze, chodzi o podawanie małoletniemu substancji zabronionej lub stosowanie wobec niego metody zabronionej, po drugie zaś – o podawanie zawodnikowi substancji zabronionej lub stosowanie wobec niego metody zabronionej bez jego wiedzy. Momentem przełomowym dla walki z omawianym procederem w Polsce okazało się jednak uchwalenie ustawy z 21.4.2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie². Stworzyła ona wszakże fundamenty dla kompleksowego systemu reakcji na to zjawisko. Realizując zobowiązania prawnomiędzynarodowe oraz wyraźne wytyczne podmiotów prywatnych, w tym Światowej Agencji Antydopingowej (WADA), utworzono bowiem Polską Agencję Antydopingową (POLADA), powierzając jej szerokie spektrum zadań i kompetencji, w tym

¹ T.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1133 ze zm.

² T.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1872 ze zm.

w odniesieniu do: prowadzenia kontroli antydopingowych, ustanawiania reguł dyscyplinarnych, realizacji współpracy krajowej i międzynarodowej, a także działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie doping w sporcie. Uregulowano jednocześnie kwestie organizacji i zasad prowadzenia postępowań dyscyplinarnych w sprawach związanych z dopingiem w sporcie. Co istotne, powołano wreszcie rozbudowany katalog przestępstw, który oprócz podawania substancji zabronionej małoletniemu zawodnikowi lub zawodnikowi bez jego wiedzy (art. 48 ust. 1 i 2 DopingU) objął także ich udostępnianie bez pozwolenia lub przechowywanie w tym celu, prowadzenie obrotu nimi bez zezwolenia oraz ich niezgodne z prawem przywożenie lub sprowadzanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 49 ust. 1–3 DopingU).

Nakreślone w powyższy sposób tło tematyki karnoprawnej reakcji na zjawisko doping w sporcie pozwala uwydatnić te zasadnicze wątki problemowe, które w istotny sposób decydują o jej doniosłym charakterze pod względem zarówno teoretycznym, jak i praktycznym. Dodatkowo wskazać trzeba brak poświęcenia jej szerszej uwagi w polskim piśmiennictwie. Opisana wyżej dyskusja wokół możliwych modeli ingerencji karnej w zasadzie ominęła Polskę, pomimo faktu wprowadzenia wskazanych regulacji karnej ustawy o zwalczaniu doping w sporcie. Podobnie jak w przypadku przestępczości narkotykowej czy farmaceutycznej, kraj nasz jest tymczasem obszernym rynkiem produkcji oraz dystrybucji substancji zabronionych w sporcie, a także tradycyjnie ważnym punktem tranzytowym.

2. Dotychczasowy dorobek w zakresie opracowania tematu

Zainteresowanie w polskim piśmiennictwie kwestią reakcji karnoprawnej na zjawisko doping w sporcie należy określić jako znikome. Twierdzenie takie można zresztą odnieść w ogóle do jego problematyki prawnej. Nie sposób bowiem odnaleźć w krajowej literaturze rozpraw monograficznych na ten temat. Odnotować też należy brak opracowań o charakterze komentarzowym do przepisów ustawy o zwalczaniu doping w sporcie, będącej podstawowym aktem prawnym w zakresie poruszanej tematyki. Luka ta ma istotne znaczenie z perspektywy analizy karnoprawnej, albowiem w ustawie tej stypizowano przestępstwa związane z dopingiem w sporcie. Dodać do tego trzeba, że wszelkie prace mające za przedmiot zagadnienie odpowiedzialności karnoprawnej na zjawisko doping w sporcie mają formę artykułów naukowych. Co istotne, przeprowadzone przez ich autorów rozważania wykazują charakter *stricte* komentarzowy. Koncentrują się wszakże na jedynie pobieżnej analizie znamion przestępstw. Pozbawione są natomiast ujęcia problemowego, w tym choćby oceny zasadności i zakresu przyjętej reakcji karnej. Przedstawione w ten sposób fragmentaryczne zapatrywania pozostają dodatkowo nieadekwatne względem aktualnego stanu prawnego. Dzieje się tak dlatego, że wyrażone zostały w przeważającej mierze w odniesieniu do regulacji art. 50 ust. 1 i 2 SportU. Przepisy te zostały natomiast uchylone, zaś w ich miejsce – jak wyżej wskazano – powołano szerszy zdecydowanie katalog czynów zabronionych na gruncie art. 48 ust. 1 i 2 oraz art. 49 ust. 1–3 DopingU. Nie doczekały się one jednak dotąd komplek-

sowej analizy w polskim piśmiennictwie. Nie sposób tym bardziej odnotować w tym zakresie poważniejszych prób skonfrontowania funkcjonujących w Polsce rozwiązań karnoprawnych z perspektywą prawnoporównawczą. Ta natomiast stwarzać może właściwy punkt wyjścia do formułowania ocen krajowych przepisów karnych w zakresie zwalczania dopingu w sporcie, w szczególności wtedy, gdy uzyskuje wsparcie w analizie poglądów wyrażanych w zagranicznej literaturze. Jej kształtowany na przestrzeni wielu dekad dorobek obejmuje bowiem nie tylko bieżące komentowanie krajowych regulacji karnych określających typy przestępstw związanych z omawianym zjawiskiem w sporcie, ale koncentruje się w znacznej mierze na rozważaniach wokół celowości ingerencji karnej, dóbr prawnych zasługujących na ochronę czy wreszcie niezbędnego z perspektywy kryminalno-politycznej zasięgu takiej reakcji. Dotyczy to przede wszystkim piśmiennictwa amerykańskiego oraz zachodnioeuropejskiego. Pomimo jednak takich jego zasług wciąż nie sposób odnaleźć w literaturze zagranicznej opracowania monograficznego mającego za przedmiot problematykę odpowiedzialności karnej za zachowania związane z dopingiem w sporcie.

3. Przedmiot i cel badań

Rozważania podjęte w niniejszej monografii stanowią próbę możliwie szerokiego ujęcia tematyki karnoprawnej reakcji na zjawisko dopingu w sporcie. Przyjrzenie się jej z bliska pozwala bowiem dostrzec skalę związanych z nią problemów badawczych. Większość z nich nie była dotąd w polskim piśmiennictwie przedmiotem analiz innych niż tylko powierzchowne i fragmentaryczne. Stąd zasadniczym celem pracy jest wypełnienie powstałej w ten sposób istotnej luki w obszarze badań nad potrzebą i zasięgiem ewentualnego zaangażowania instrumentów prawa karnego dla walki z omawianym zjawiskiem w sporcie.

Perspektywa obejmująca tak szerokie pole badawcze wymaga wskazania zasadniczych kierunków analizy. Zmierza ona, po pierwsze, do zdefiniowania wyłącznie w niezbędnym zakresie podstawowych pojęć związanych z podjętą tematyką, głównie w celu uniknięcia potencjalnych problemów interpretacyjnych. Ryzyko ich powstania jest wszak w tym przypadku wyjątkowo realne, przede wszystkim z uwagi na fakt używania na gruncie różnych uregulowań czasami identycznych pojęć w niekoniecznie tożsamych kontekstach. Po drugie, celem analizy badawczej jest ustalenie miejsca instrumentów prawa karnego w systemie środków reakcji prawnej na zjawisko dopingu w sporcie, a jednocześnie opisanie interakcji zachodzących w tym zakresie pomiędzy przepisami prawa międzynarodowego, rozwiązaniami prawnymi przyjętymi w polskim ustawodawstwie oraz unormowaniami tworzonymi w obszarze prawa sportowego, mającymi w znacznej mierze rodowód prywatnoprawny. Po trzecie, badania zmierzają do oceny, jakie argumenty merytoryczne stanowią wystarczające uzasadnienie dla powołania regulacji *lex specialis* typizujących przestępstwa związane z dopingiem w sporcie. Wsparcie dla nich stanowi realizacja kolejnego kierunku. Po czwarte, chodzi bowiem o ustalenie w drodze analizy prawnoporównawczej, jakie przesłanki kryminalizacyjne

zadecydowały o przyjęciu tego typu rozwiązań w obcych porządkach prawnych. Po piąte, powyższe pole badawcze aktualizuje kierunek związany z koniecznością rozstrzygnięcia, w jakim akcie prawnym powinno nastąpić ewentualne osadzenie tego typu regulacji karnoprawnych oraz jaki powinien być ich zakres przedmiotowy oraz podmiotowy. Po szóste, badania muszą zostać skoncentrowane na analizie karnoprawnej funkcjonujących w Polsce przepisów karnych, mogących stanowić podstawę odpowiedzialności karnej sprawców zachowań związanych z dopingiem w sporcie. Po siódme wreszcie, celem badań jest ustalenie, czy przyjęty w polskim ustawodawstwie model reakcji karnej na omawiane zjawisko można ocenić jako proporcjonalny i skuteczny, przy jednoczesnym poszanowaniu postulatów spójności prawa karnego oraz jego funkcji gwarancyjnej. Realizacja tak opisanych głównych kierunków analizy badawczej pozwoli natomiast na aktualizację jednego z innych jej zasadniczych celów w postaci sformułowania postulatów w płaszczyźnie *lex ferenda*.

4. Problemy badawcze

Zmierzając do realizacji opisanych powyżej kierunków analizy, sformułować należy konkretne problemy badawcze. Główny z nich wyrazić można ogólnym pytaniem: z jakich powodów i ewentualnie w jaki sposób prawo karne powinno służyć zwalczaniu zjawiska dopingiu w sporcie?

Z tak nakreślonego zakresu problemowego podjętej w pracy analizy wynikają konkretne zagadnienia badawcze o charakterze szczegółowym. Prezentując je w tym miejscu, można zatem zapytać:

1. Czy zjawisko dopingiu w sporcie zagraża istotnym wartościom społecznym w stopniu uzasadniającym reakcję karnoprawną?
2. Czy funkcjonujące mechanizmy reakcji prawnej na zjawisko dopingiu w sporcie, w szczególności w postaci odpowiedzialności dyscyplinarnej, są skuteczne i wystarczające?
3. Jakie są przesłanki kryminalizacyjne i ochrona jakich dóbr prawnych uzasadnia ewentualną reakcję karnoprawną?
4. Jakie modele kryminalizacji zjawiska dopingiu w sporcie funkcjonują w obcych ustawodawstwach karnych?
5. Jaki jest zakres podmiotowy i przedmiotowy reakcji karnej na zjawisko dopingiu w sporcie w Polsce?
6. Czy funkcjonujące w Polsce instrumenty reakcji karnej na zjawisko dopingiu w sporcie w Polsce można uznać za skuteczne i wystarczające?
7. Czy istniejący model reakcji karnej na zjawisko dopingiu w sporcie w Polsce wymaga zmian i ewentualnie w jakim kierunku powinny one zmierzać?

Odnosząc się do wskazanego wyżej głównego problemu badawczego, można sformułować następującą hipotezę główną: reakcja karna na zjawisko dopingiu w sporcie jest konieczna i uzasadniona w ograniczonym zakresie.

Natomiast w nawiązaniu do wyliczonych problemów szczegółowych można wskazać następujące hipotezy szczegółowe:

1. Zjawisko dopingiu w sporcie może godzić nie tylko w wartości powiązane bezpośrednio ze sportem, ale także w dobra pozostające tradycyjnie pod ochroną prawa karnego.
2. Polityka antidopingowa organizacji sportowych, w tym instrumenty odpowiedzialności dyscyplinarnej, nie jest w stanie zapewnić skutecznej ochrony określonych dóbr prawnych.
3. Uzasadnieniem dla ochrony karnoprawnej powinna być w pierwszym rzędzie potrzeba zabezpieczenia interesów ogółu społeczeństwa, w tym zdrowia publicznego, przez ustanowienie zakazów karnych odnoszących się przede wszystkim do produkcji i dystrybucji substancji zabronionych w sporcie.
4. Brak jest uzasadnienia merytorycznego dla zapewnienia ochrony karnoprawnej wartościom związanym z uczciwością rywalizacji sportowej, a tym samym dla kryminalizacji zachowań związanych z udzielaniem substancji zabronionej zawodnikowi za jego zgodą oraz z ich stosowaniem przez niego.
5. Brak jest uzasadnienia merytorycznego dla zapewnienia szczególnej ochrony karnoprawnej życia i zdrowia zawodnika, skoro gwarantują ją istniejące regulacje karne. To samo należy odnieść do przypadków, w których wystarczającą ochronę karnoprawną określonych dóbr prawnych realizują przepisy karne ustaw szczególnych, np. z zakresu przeciwdziałania narkomanii lub prawa farmaceutycznego.
6. Przyjęty w Polsce model reakcji karnoprawnej na zjawisko dopingiu w sporcie ma charakter umiarkowany z perspektywy zasięgu ingerencji prawa karnego. Jednocześnie reakcja taka ma charakter kompleksowy. Brak jest bowiem uzasadnienia merytorycznego dla zmian normatywnych innych niż te związane z uzupełnieniem lub doprecyzowaniem elementów ustawowego opisu funkcjonujących typów przestępstw, w tym dla powoływania nowych ich typów.
7. Przyjęta w Polsce reakcja karna uwzględnia potrzebę zróżnicowania zagrożenia karnego w zależności od charakteru chronionego dobra prawnego, możliwość stosowania środków karnych oraz instytucji przepadku, a także pociągnięcia do odpowiedzialności podmiotów zbiorowych.

5. Metody badawcze

Niniejsze opracowanie ma charakter teoretyczny. W celu weryfikacji wskazanych założeń badawczych posłużono się przede wszystkim metodą dogmatyczną w drodze analizy tych obowiązujących regulacji prawnych, które okazały się relewantne z perspektywy podjętej tematyki badawczej. Ich ocena opiera się w tym zakresie głównie na wykładni językowej, wykładni funkcjonalnej oraz wykładni historycznej. Została ona uzupełniona metodą prawnoporównawczą. Przyjęte założenia wymagały bowiem odniesienia się do rozwiązań normatywnych powołanych w obcych porządkach praw-

nych. Między innymi w tym zakresie konieczne było przedstawienie skromnych wątków kryminologicznych oraz polityczno-kryminalnych.

Bazę źródłową dla poczynionych w monografii rozważań stanowią akty prawa międzynarodowego, prawa polskiego, a częściowo także te funkcjonujące w obcych ustawodawstwach. Niezbędne okazało się jednocześnie sięgnięcie do unormowań spoza tego obszaru w postaci regulacji tworzonych przez federacje sportowe, agencje antydopingowe i inne podmioty prywatne funkcjonujące w świecie sportu.

Precyzując powyższe, w płaszczyźnie prawa polskiego analizą objęto przede wszystkim przepisy prawa karnego materialnego, choć konieczne okazało się także sięgnięcie do regulacji o charakterze przeważnie administracyjnoprawnym, m.in. w zakresie rekonstrukcji znamion niektórych typów przestępstw. Przedmiot badań wymagał wykorzystania dorobku orzecznictwa sądowego oraz fachowej literatury, głównie z dziedziny prawa karnego oraz prawa sportowego.

6. Struktura pracy

Struktura monografii została opracowana tak, by pozwoliła na weryfikację sformułowanych wyżej założeń i hipotez badawczych. Obejmuje ona dziewięć rozdziałów. Analizę rozpoczynają rozważania skoncentrowane na wyjaśnieniu podstawowych pojęć związanych z podjętą problematyką. Mowa przede wszystkim o pojęciach sportu oraz dopingu. W ślad za nimi przedstawiono w niezbędnym zakresie genezę i ewolucję dopingu w sporcie jako zjawiska społecznego, a następnie omówiono krótko początki oraz rozwój instrumentów prawnych służących jego zwalczaniu (rozdział I). Tego rodzaju uwagi, pomimo pozbawienia ich na ogół wyraźnego kontekstu karnoprawnego, zostały poczynione w ściśle określonym celu. Mają wszak stanowić w założeniu takie wprowadzenie do omówienia dostępnych mechanizmów reakcji na proceder dopingu w sporcie, w tym instrumentów karnoprawnych, które pozwoli z jednej strony lepiej zrozumieć jego charakter i skalę towarzyszących mu problemów, z drugiej natomiast – poznać uzasadnienie i specyfikę funkcjonującego systemu walki z tym procederem. Tego typu analiza stanowi w ten sposób konieczny wstęp do rozważań zaprezentowanych w rozdziale II. Ich głównym celem jest omówienie założeń polityki antydopingowej, tak z perspektywy międzynarodowej, jak i polskiej, mając zarazem na uwadze – z jednej strony – przepisy prawa powszechnie obowiązującego, z drugiej zaś – uregulowania tworzone przez podmioty prywatne w sporcie. Potrzeba uwzględnienia tych wszystkich elementów doprowadziła do podziału rozdziału II na trzy zasadnicze części. W pierwszej z nich przedstawiono zainteresowanie problematyką zwalczania dopingu w sporcie na szczeblu międzynarodowym. Najpełniejszy wyraz znajduje ono w aktywności Rady Europy oraz UNESCO, zaś w węższym zakresie odnosi się do zaangażowania Unii Europejskiej. Niezmiernie ważnym uzupełnieniem powołanych w tej płaszczyźnie instrumentów prawnych jest struktura tzw. Światowego Programu Zwalczania Dopingu w Sporcie, opisana w drugiej części rozdziału II. Jego autorami pozostają głównie podmioty prywatne, na czele ze Światową Agencją Antydopingową. W warstwie

regulacyjnej obejmuje ona natomiast przede wszystkim postanowienia Światowego Kodeksu Antydopingowego oraz określone standardy międzynarodowe i dokumenty techniczne. Podjęte w tym obszarze opracowania wątki karnoprawne mają wprawdzie marginalny charakter. Jego właściwe omówienie ma jednak niebagatelne znaczenie dla zrozumienia istoty powołanego w ten sposób systemu reakcji na doping w sporcie. Opiera się on na reżimie odpowiedzialności dyscyplinarnej. Poznanie jego struktury, specyfiki funkcjonowania oraz deficytów praktycznych stanowiąc będzie wszakże punkt wyjścia do rozważań nad zasadnością sięgnięcia po instrumenty prawa karnego w celu udzielenia mu niezbędnego wsparcia. Rozdział II zamyka część trzecia poświęcona zaprezentowaniu zarówno ewolucji, jak i obecnego kształtu przyjętego w Polsce aparatu walki z dopingiem w sporcie. Dotyczy to przede wszystkim jego struktury organizacyjnej oraz płaszczyzny odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Dopiero takie przedstawienie elementów funkcjonującego systemu walki ze zjawiskiem dopingu w sporcie pozwala na przeniesienie rozważań w kierunku innego jeszcze jego segmentu. Mowa o instrumentach reakcji karnej. Skupienie się od razu na analizie powołanych w tym zakresie w Polsce regulacji karnych mogłoby jednak czynić zasadnym zarzut, że poczynione w ten sposób uwagi mają charakter powierzchowny czy komentarzowy. Trudno przecież o szersze spojrzenie i kompleksową analizę karnoprawną wtedy, gdy jest ona pozbawiona refleksji w przedmiocie przede wszystkim celowości odpowiedzi karnoprawnej na praktyki dopingowe czy też niezbędnego zakresu podmiotowego oraz przedmiotowego tego typu ingerencji. Założenie takie wydaje się tym bardziej uzasadnione opisaną już wcześniej szczególną specyfiką objętego taką reakcją karną obszaru funkcjonowania człowieka oraz istniejącego systemu zwalczania dopingu w sporcie w warstwie innej niż karnoprawna, a także faktem, że zaangażowanie instrumentów prawa karnego, także w Polsce, odnosi się do nieznanego mu dotąd dziedziny.

Kierując się tego typu argumentacją, w rozdziale III opracowania podjęto na początek próbę zaprezentowania tych przesłanek, które mogą usprawiedliwiać ustanowienie instrumentów odpowiedzialności karnej w zakresie zachowań związanych z dopingiem w sporcie. Posiłkując się przy tym dorobkiem zagranicznego piśmiennictwa, dokonano bowiem przeglądu i oceny tych dóbr prawnych, których potrzeba ochrony może wspierać ewentualne postulaty kryminalizacyjne. Dalej natomiast, w rozdziale IV, aby uzmysłowić sobie m.in., które z nich stanowiły punkt wyjścia do powołania regulacji typizujących przestępstwa związane z dopingiem w sporcie w wybranych ustawodawstwach krajowych, przedstawiono wyniki analizy porównawczej w tym zakresie. Objęła ona rozwiązania karnoprawne kilkunastu krajów europejskich oraz kilku tych względnie reprezentatywnych z obszarów spoza Europy. Została ona podjęta jednak nie tylko po to, by zweryfikować zasadność kryminalizacji dopingu w sporcie z perspektywy chronionego dobra prawnego, ale zarazem z kilku innych zasadniczych powodów. Chodzi m.in. o rozważania co do prawidłowości wyboru konkretnego miejsca powołania przepisów karnych, kształtu ustawowego zespołu znamion, charakteru i granic zagrożenia karnego czy wreszcie objęcia odpowiedzialnością także podmiotów zbiorowych.

Przedstawione w tym zakresie na koniec rozdziału IV wnioski mają natomiast służyć do oceny modelu reakcji karnej na doping w sporcie w polskim ustawodawstwie.

Przed ich zdyskontowaniem w taki właśnie sposób przedstawiono najpierw krótko w rozdziale V genezę i ewolucję mechanizmów odpowiedzialności karnej w Polsce, by następnie w rozdziałach VI, VII i VIII zająć się możliwie kompleksowo analizą tych obecnie funkcjonujących. W ramach rozdziału VI obejmuje ona przestępstwa stypizowane w zakresie regulacji art. 48 ust. 1 i 2 i art. 49 ust. 1–3 DopingU. Koncentruje się ona na wykładni elementów ustawowego opisu takich czynów. Nie jest jednak pozbawiona szerszych ocen, także w warstwie *lex ferenda*. W niektórych fragmentach wspierają ją zarazem wnioski w płaszczyźnie systemowej i prawnoporównawczej. Uzupełniają ją natomiast w istotnym zakresie rozważania zamieszczone w rozdziale VII. Przyjęty bowiem w ramach wskazanych przepisów karnych DopingU model reakcji nie ma charakteru kompleksowego. Nie obejmuje bowiem wielu zachowań związanych z dopingiem w sporcie. Pociągnięcie ich sprawców do odpowiedzialności karnej staje się możliwe dopiero przy zastosowaniu innych przepisów karnych, w tym np. tych typizujących przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, przestępstwa narkotykowe oraz przestępstwa farmaceutyczne. Dodatkowo, w rozdziale VIII, poddano analizie problemy karnoprawnej oceny zjawiska dopingiu w e-sporcie oraz jego stosowania w sporcie wobec zwierząt. Szczególnie istotne z perspektywy charakteru podjętej tematyki są wreszcie zamieszczone w tym rozdziale rozważania mające za przedmiot okoliczności mogące wyłączać odpowiedzialność karną w ramach zachowań związanych z dopingiem w sporcie oraz wybrane zagadnienia miejsca i czasu popełnienia omawianych przestępstw.

Rozdział IX stanowi natomiast próbę zdiagnozowania najważniejszych problemów związanych ze ściganiem sprawców takich przestępstw. Podkreślić trzeba, że ocena taka ma charakter teoretyczny, albowiem opiera się na analizie funkcjonujących w Polsce i na świecie instrumentów prawnych. Chodzi przede wszystkim o regulacje określające organy uprawnione do ścigania w sprawach o tego typu przestępstwa, zasady współpracy na szczeblu krajowym i międzynarodowym oraz zasadnicze interakcje zachodzące pomiędzy reżimami odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz karnej.

Opracowanie zamyka rozbudowane zakończenie. Składa się ono z dwóch głównych części. W ramach pierwszej podjęto próbę rekapitulacji najistotniejszych uwag i wniosków przedstawionych w rozdziałach I–IX. Ich wyeksponowanie służy przy tym m.in. wyznaczeniu kierunków interpretacyjnych w odniesieniu do analizowanych konstrukcji karnoprawnych. W drugiej z kolei skoncentrowano się na zaprezentowaniu postulatów *de lege ferenda*. Odnoszą się one nie tylko do ewentualnych modyfikacji ustawowych znamion typów przestępstw związanych z dopingiem w sporcie, lecz mają zarazem charakter bardziej modelowy, bowiem ich celem jest wskazanie pożądanych kierunków ingerencji karnoprawnej.

W monografii uwzględniono stan prawny na dzień 1.10.2021 r.

Michał Leciak

Toruń, październik 2021 r.

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl